

СЕМИНАР

Домашното насилие и насилието, основано на полов признак в контекста на спазване на човешките права

Обмяна на добри практики от Норвегия за работа с жертви на домашно и основано на пола насилие

**02 - 04 декември 2015г.,
хотел "Рила"
София**

Проектът „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак /ДННОПП/ и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие /МПЖН/“ се финансира в рамките на Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ по Норвежкия финансов механизъм 2009-2014г.

Домашно насилие и насилие, основано на полов признак в България.

Какво знаем за ситуацията в страната?

Славянка Иванова, Център за изследване на демокрацията
2 декември 2015 г.

Проектът „Национално изследване на домашното насилие и насилието основано на полов признак /ДННОПП/ и изработване на модел за подкрепа на жертвите на насилие /МПЖН/“ се финансира в рамките на Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ по Норвежкия финансов механизъм 2009-2014г.

ВЪПРОСИ

Каква е видимостта на проблема през очите на медиите?

Какво ни казват проучванията?

Какво ни казва статистиката?

Какво е домашно насилие и какво е насилие, основано на пола?

Кой е жертва?

КАКВО ВИЖДАТ МЕДИИТЕ?

«Всяка четвърта жена в България е жертва на домашно насилие, което го прави **една от най-разпространените форми на сексуално насилие**, събщи БТА. Това показва проучване на "Алфа рисърч". .. Според изследването на "Алфа рисърч" 4 на сто от пълнолетните българки признават, че са били обект на изнасилване. Ако се приеме по данни на НСИ, че пълнолетните българки у нас са около 3 милиона, това показва, че между 100 и 120 хиляди сънароднички са били обект на сексуално насилие. Между 8 и 10 на сто пък е скритият дял на жените, станали жертва на сексуално насилие. » (Дневник, 23.11.2011)
http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2011/11/23/1210319_vsiaka_chetvurta_bulgarka_e_jertva_na_domashno_nasilie/

«По статистика на МВР всяка четвърта жена в България е жертва на домашно насилие.» (iNews, 28.06.2011)

«Срамна статистика: Всяка четвърта българка е жертва на домашно насилие. Това показва **официалната статистика на женски и правозащитни организации** у нас.» (Медиапуул, 13.02.2014)
<http://www.mediapool.bg/sramna-statistika-vsyaka-chetvarta-balgarka-e-zhertva-na-domashno-nasilie-news216810.html>

«Всяка четвърта българка е била жертва на домашно насилие, показва **изследване**, цитирано от Ани Торозова, координатор в Кризисния център "Св. Петка" и психотерапевт на хора, които са пострадали от насилие.» (Dnes.bg, 25.11.2015)
<http://www.dnes.bg/obshtestvo/2015/11/25/vsiaka-chetvyrta-bylgarka-jertva-na-domashno-nasilie.284447>

КАКВО КАЗВА АЛФА РИСЪРЧ?

За домашното насилие като „форма“ на сексуалното насилие :

57% от жените в България свързват сексуалното насилие с домашно насилие. За сравнение, 79% го свързват с изнасилване или опит за изнасилване, а 67% - с трафик с цел сексуална експлоатация.

За скрития дял на жените, станали жертва на сексуално насилие:

4% от интервюираните жени са споделили, че са станали жертва на изнасилване, а според оценка (вероятно на интервюираните 10 представители на организации, асистиращи жертви), реалният дял е между 10 и 12% (или между 100 и 260 хил. души)

За извършителите на сексуално насилие:

Според 55% от интервюираните и 71% от жертвите на изнасилване (които са 4%), сексуалното насилие се осъществява най-често у дома. Също така, 76% от 4-те процента жертви на изнасилване познават извършителя на насилието спрямо тях.

КОЙ Е ИЗТОЧНИКЪТ?

МВР: „Според изнесени данни на организацията „Жените срещу насилието в Европа“ \WAVE\ приблизително около 900 000 жени в България са подложени на домашно насилие **всяка година**» (Презентация на Норвежки финансов механизъм (2009 – 2014 г.) Програма BG12 „Домашно насилие и насилие, основано на полов признак“)
http://www.dmp.mvr.bg/Norw_fin_mechanism/BG12.htm

U.S. Dep't of State: “Although there were no precise statistics on its occurrence, **police believed** that one of every four women had been a victim of domestic violence.” (Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor/ Releases /Human Rights Reports 2006/ Country Reports on Human Rights Practices /Europe and Eurasia /Bulgaria)
<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2006/78805.htm>

WAVE: „... the 2009 report is said to reflect data from a 2006 report. According to the very limited information available on the survey findings, one in four women (or 900,000 women) has been estimated to experience domestic violence in Bulgaria.“ (Country report: Violence against women and migrant and minority women – 2012) <http://www.wave-network.org/sites/default/files/05%20BULGARIA%20END%20VERSION.pdf>

BGRF and Advocates for Human Rights: “A 2009 report, echoing a 2006 figure, estimated that one in four women had been a victim of domestic violence” (BULGARIA: Ninth Session of the Working Group on the Universal Periodic Review. United Nations Human Rights Council. November 1-12, 2010, p.1)

КАКВИ СА СЛЕДСТВИЯТА?

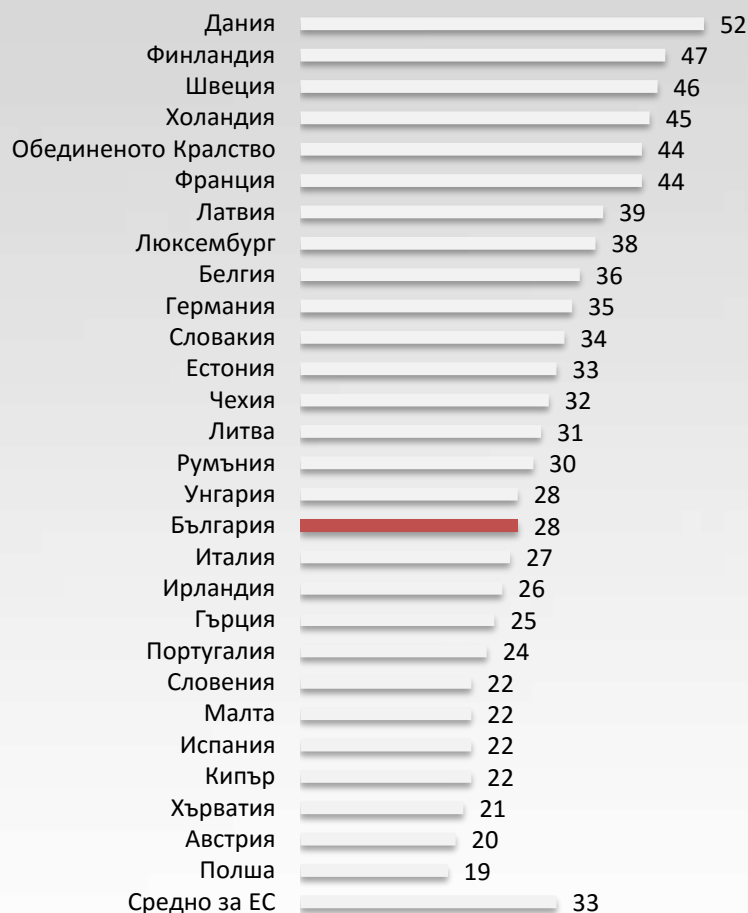
- Привличане на общественото внимание
- Фокусиране върху жените като най-засегнати
- Информирание за тежестта на последиците

- „Умора“ от повтарянето на информация
- Пренебрегване на останалите засегнати групи
- Поощряване на грешни и/или „опростенчески“ възприятия за проблема

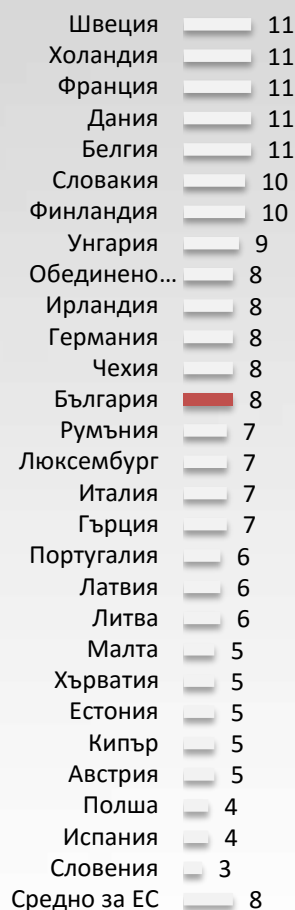
КАКВО НИ КАЗВАТ ПРОУЧВАНИЯТА?

Дял от жените между 18 и 74 г., пострадали от физическо или сексуално насилие:

След навършване на 15-годишна възраст

През последните 12 месеца

Физическо насилие

Откакто навършихте 15 години/ през последните 12 месеца, колко често някой:

- Ви дърпа или бута?
- Ви удря шамар?
- Хвърля по Вас твърд предмет?
- Ви сграбчи или дърпа за косата?
- Ви би с юмрук или твърд предмет, или Ви ритва?
- Ви гори?
- Се опитва да Ви удуши или задуши?
- Ви нарязва, пробоща или стреля по Вас?
- Удря Ви главата в нещо?

Сексуално насилие

Откакто навършихте 15 години/ през последните 12 месеца, колко често някой:

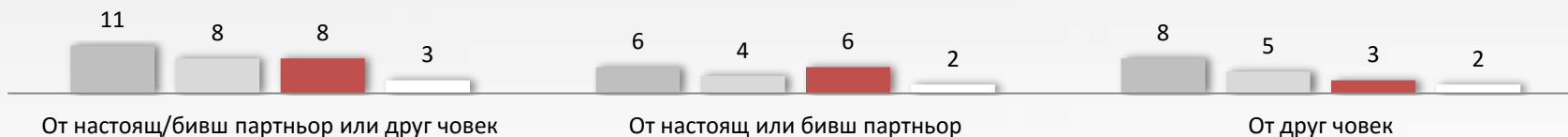
- Ви принуждава към сексуален контакт, като Ви задържа или наранява по някакъв начин?
- Отделно от това, се опита да ви принуди към сексуален контакт, като Ви задържа или наранява по някакъв начин?
- Отделно от това, Ви кара да участвате в каквато и да е форма на сексуално действие, което не сте искали или не сте могли да откажете?
- Или сте се съгласили на сексуално действие, защото сте се страхували от това, което може да стане, ако откажете?

КАКВО НИ КАЗВАТ ПРОУЧВАНИЯТА?

Пострадали от физическо или сексуално насилие след навършване на 15 години

Пострадали от физическо или сексуално насилие в период от 12 месеца преди интервюто*

* Критично малък брой отговорили за дяловете под 4% (под 30 души)

КАКВО НИ КАЗВАТ ПРОУЧВАНИЯТА?

Пострадали от бивш или настоящ партньор след навършване на 15 години:

Колко често сегашният Ви партньор/ Дали някога бивш партньор:

- Се е опитвал да ви пречи да се виждате с приятели
- Се е опитвал да ограничи контактите Ви с родното Ви семейство и роднини
- Е настоявал да знае къде сте по начин, който надхвърля обичайната загриженост
- Се е ядосвал, когато говорите с друг мъж
- Е ставал подозрителен, че не сте му вярна

- Ви е пречел да вземате решения за финансите на семейството и да пазарувате самостоятелно
- Ви е забранявал да работите извън къщи?

- Ви е омаловажавал или унижавал публично
- Ви е омаловажавал или унижавал насаме
- Ви е забранявал да напускате дома, отнемал е ключовете от колата или Ви е заключвал
- Карал Ви е да гледате порнографски материали против волята Ви
- Е правил нещо, за да ви уплаши или сплаши, като напр. да крещи и да чупи неща
- Заплашвал е да Ви нарани физически
- Заплашвал е да рани или убие някой, за когото Ви е грижа (освен децата)

- Заплашвал е да Ви отнеме децата
- Заплашвал е да нарани децата Ви
- Наранявал е децата Ви

КАКВО НИ КАЗВАТ ПРОУЧВАНИЯТА?

Пострадали след навършване на 15 години

от:

- Най-висок дял за страна от ЕС
- Средно за ЕС
- България
- Най-нисък дял за страна от ЕС

Преследване:

Откакто сте навършили 15 г. Досега, случвало ли се е едно и също лице многократно да направи едно или повече от следните неща срещу Вас:

- Да Ви изпраща обидни или заплашителни имейли, текстови или мигновени съобщения
- Да Ви изпраща обидни или заплашителни писма или картички
- Да Ви се обажда по телефона, като Ви обижда, заплашва или мълчи
- Да публикува обидни коментари за Вас в интернет
- Да споделя интимни снимки или видео за Вас в интернет или чрез мобилен телефон
- Да се мотае или да Ви чака около дома Ви, работното място или училището без основателна причина
- Умишлено да Ви следва
- Умишлено да се намесва или да поврежда Ваша собственост

Сексуален тормоз – 6 най-сериозни форми:

Колко често Ви се е случвало някое от следните неща:

- Нежелано докосване, прегръщане или целуване
- Коментари или шеги със сексуален подтекст, които са Ви накарали да се почувствате обидени
- Някой да Ви изпраща или показва открито сексуални снимки, картини или подаръци, които Ви карат да се чувствате обидени
- Някой да се излага неприлично пред Вас
- Някой да Ви кара да гледате порнографски материали против желанието Ви
- Някой да Ви изпраща или показва открито сексуални имейли или текстови съобщения, които Ви карат да се чувствате обидени

Сексуален тормоз – други форми:

- Неподходящи покани за интимни срещи
- Натрапчиви въпроси за личния Ви живот, които Ви карат да се чувствате обидени
- Натрапчиви коментари за външния Ви вид, които Ви карат да се чувствате обидени
- Неподходящо взирание или цинични погледи, които Ви карат да се чувствате заплашени
- Неподходящи предложения в социални мрежи като Фейсбук или стаи за чат, които са Ви обидили

КАКВО НИ КАЗВАТ ПРОУЧВАНИЯТА?

Пострадали преди навършване на 15 години от*:

Физическо насилие:

Преди да навършите 15 г., колко често пълнолетен е правил следното :

- Удрял Ви е шамар или Ви е дърпал за косата, та ка че да Ви заболи
- Удрял Ви е много силно, така че да Ви заболи
- Ритал Ви е много силно, така че да Ви заболи
- Бил Ви е много силно с предмет като пръчка, бастун или колан
- Пробождал Ви е или Ви е порязвал с нещо

Сексуално насилие:

Преди да навършите 15 г., колко често пълнолетен е правил следното, **което не сте искали**:

- Показвал е половите си органи
- Карал Ви е да се показвате гола пред друг човек, в снимки, видео или уебкамера
- Докосвал е гърдите или половите Ви органи против волята Ви
- Принуждавал Ви е към сексуален контакт

Психологическо насилие:

Преди да навършите 15 г., колко често пълнолетен член на семейството е правил следното:

- Казвал е, че не сте обичана
- Казвал е, че му се е искало никога да не сте се раждали
- Заплашвал е да Ви изостави или изхвърли от къщи

Колко често пълнолетен е заплашвал да Ви нарани лошо или да Ви убие?

* Критично малък брой отговорили за дяловете под 4% (под 30 души)

КАКВО НИ КАЗВАТ ПРОУЧВАНИЯТА?

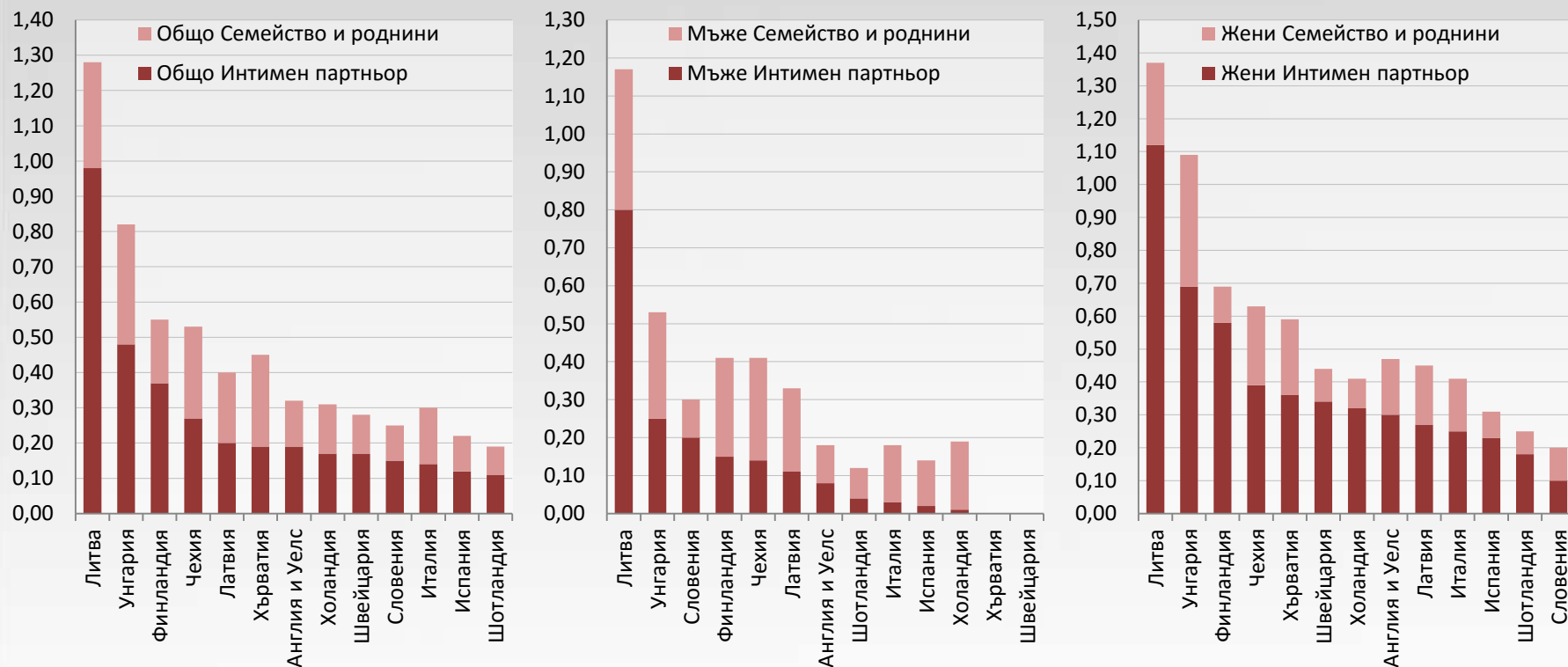

- Обхващат реални, но нерегистрирани случаи
- Могат да предоставят по-подробна информация – за форми, жертви, извършители...
- Дават представа за обществените нагласи

- Не винаги обхващат всички групи жертви
- Не обхващат всички форми
- Не се провеждат системно
- Няма как да изчерпват проблематиката

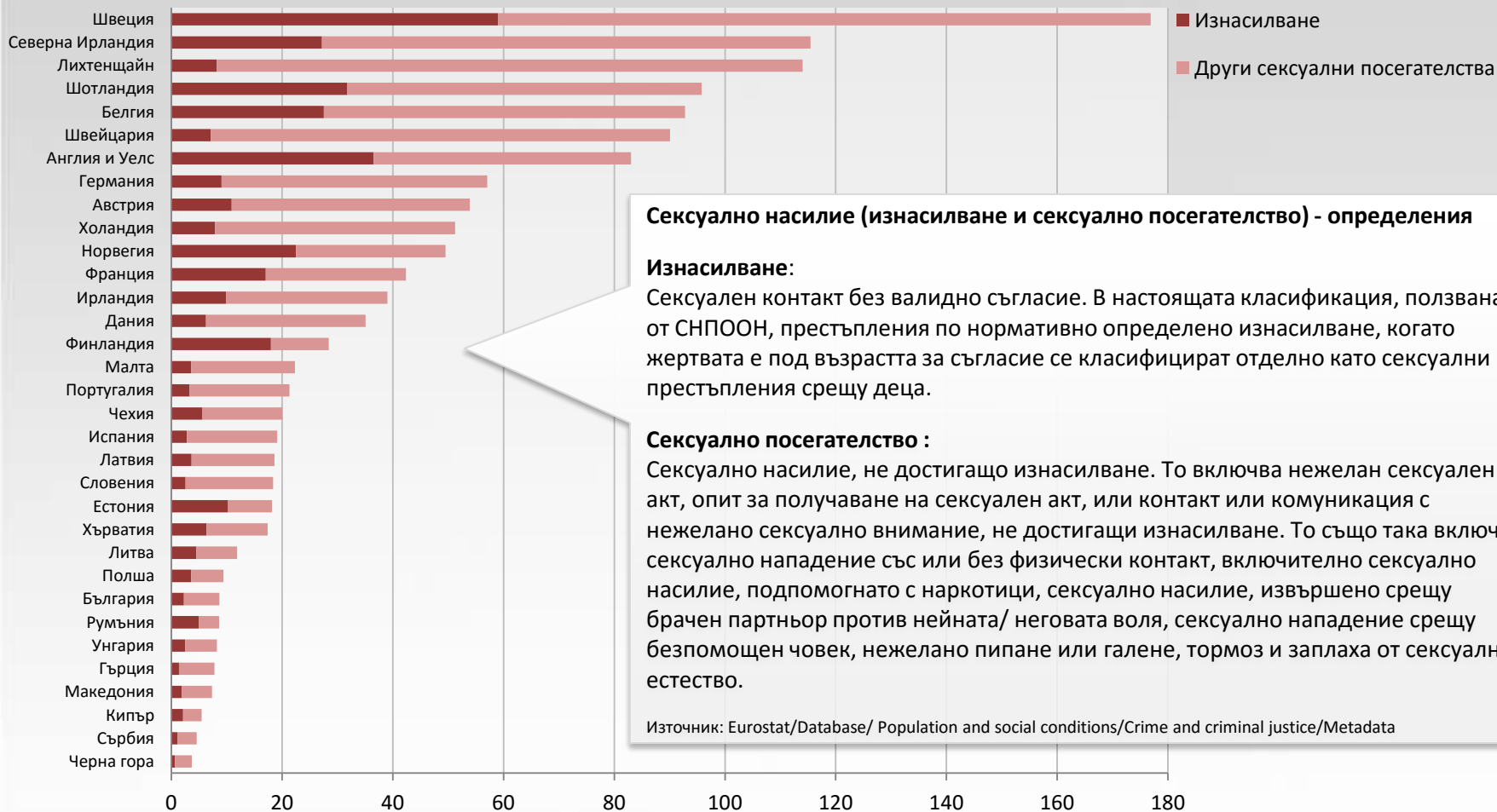
КАКВО НИ КАЗВА СТАТИСТИКАТА?

Жертви на предумишлено убийство по пол и отношение на жертвата с извършителя, 2013 г.
(на 100 хил. жители)

КАКВО НИ КАЗВА СТАТИСТИКАТА?

Регистрирани сексуални престъпления в някои европейски страни по категории, 2013 г.
(на 100 хил. жители)

Сексуално насилие (изнасилване и сексуално посегателство) - определения

Изнасилване:

Сексуален контакт без валидно съгласие. В настоящата класификация, ползвана от СНПООН, престъпления по нормативно определено изнасилване, когато жертвата е под възрастта за съгласие се класифицират отделно като сексуални престъпления срещу деца.

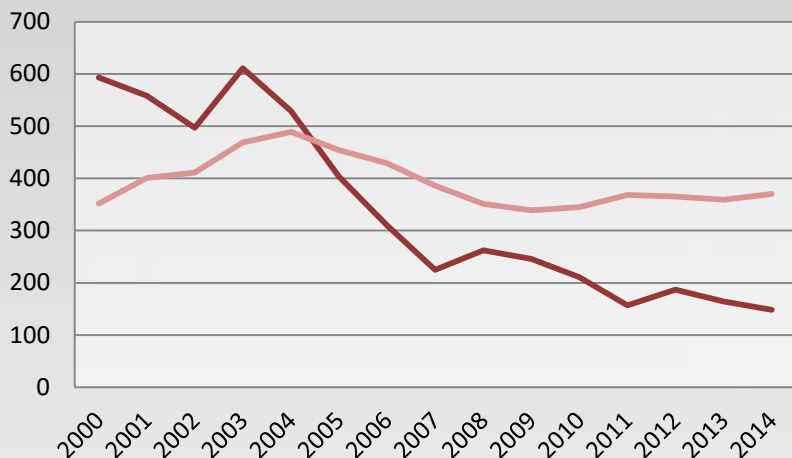
Сексуално посегателство :

Сексуално насилие, не достигащо изнасилване. То включва нежелан сексуален акт, опит за получаване на сексуален акт, или контакт или комуникация с нежелано сексуално внимание, не достигащи изнасилване. То също така включва сексуално нападение със или без физически контакт, включително сексуално насилие, подпомогнато с наркотици, сексуално насилие, извършено срещу брачен партньор против нейната/ неговата воля, сексуално нападение срещу безпомощен човек, нежелано пипане или галене, тормоз и заплахата от сексуално естество.

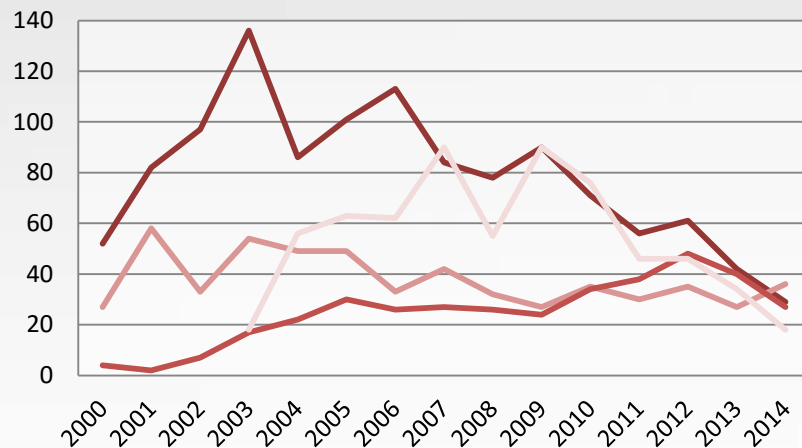
Източник: Eurostat/Database/ Population and social conditions/Crime and criminal justice/Metadata

КАКВО НИ КАЗВА СТАТИСТИКАТА?

Регистрирани сексуални престъпления по категории в България, 2000-2014 г. (брой)

— Изнасилване
— Друга сексуална злоупотреба*

— Сводничество и отвлечане за разврат
— Насилствен хомосексуализъм
— Порнография
— Трафик на хора с цел разврат/робство/донорство**

* Включва чл. 149, 150, 151, 153 и 154 от НК:

- Блудство,
- Съвкупление с малолетно лице
- Съвкупление с невменяемо лице
- Съвкупление при зависимост
- Съвкупление при родство

** Целта на трафика не може да бъде разграничена. Включва чл. 159а, 159б и 159в от НК.

- Трафик на хора с цел разврат/робство/донорство
- Трансграничен трафик на хора
- Трафик на хора – опасен рецидив/поръчка на организирана престъпна група

КАКВО НИ КАЗВА СТАТИСТИКАТА?

- Дава възможност за по-коректни сравнения
- Прави тенденциите по-проследими
- Дава възможност за изводи как работят механизмите и институциите

- Обхваща малка част от реалните случаи
- Обхваща само някои форми
- ДННОПП не може да се разграничи от други сходни престъпления
- Дава ограничена информация за жертвите и извършителите

КАКВО Е ДОМАШНО НАСИЛИЕ?

ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Чл. 2. (1) Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпругеско съжителство.

(2) За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие.

ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

1. "Насилие" над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

2. "Физическо насилие" е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето.

3. "Психическо насилие" са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

4. "Сексуално насилие" е използването на дете за сексуално задоволяване.

5. "Пренебрегване" е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

МЕТОДОЛОГИЯ НА НАЦИОНАЛНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ:

Всяко действие, което причинява или да се опитва да причини физически, сексуални, психически/емоционални или икономически вреди, принудително ограничаване на личния живот, личната свобода и права, **небрежност или отказ на помощ** за непълнолетни, възрастни, болни, инвалиди или зависими лица, извършвано от роднина, настойник, болногледач, настоящ или бивш интимен партньор/партньор на роднина, или от съжител без семейна или интимна връзка, независимо от мястото на извършване.

Обяснява насилието като причиняване или опит за причиняване на вреди.

Включва и пасивното причиняване на щети – небрежност и отказ на помощ и спрямо възрастни

Разширява кръга на извършителите, като включва настойник, болногледач, настоящ или бивш интимен партньор на роднина, или от съжител без семейна или интимна връзка

Прави опит за отграничаване на насилието от други явления, като дискриминация и експлоатация

КАКВО Е ДОМАШНО НАСИЛИЕ?

Психологическо/ емоционално насилие/ вреда

Действие, което цели или води до негативни промени в психичното здраве, страх, депресия, ниско самочувствие и каквато и да е форма на психично разстройство

Обида, подигравка, внушение за липса на положителни личностни характеристики и постижения, обвинения, включително и за виновност за насилието, пренебрежение;

Заплахи и изнудване, включително изнудване като се използват децата, чрез заплахи за самонараняване, самоубийство, развод /раздяла, и др;

Извършване на насилието в присъствието на деца

Сексуално насилие/ вреда

Принуда за или по време на полов акт, всяка форма на използване на непълнолетни лица със сексуална цел или сексуално неправилно третиране на непълнолетни

Принуда към нежелан сексуален контакт; Принуда по време на желан полов акт за действия, които карат жертвата да чувства болка, срам или неудобство; Всеки сексуален контакт с непълнолетни лица, независимо от получаването на тяхното съгласие; Всяка сексуална злоупотреба с непълнолетни лица със или без физически контакт, включително съблазняване, фотография или видео запис на децата в голота или в сексуален контекст; Сексуално неправилно третиране: действия, които нямат сексуална цел, но причиняват сексуална възбуда, неудобство или срам, по време на дейности като медицинско лечение или изследване, уроци, или др.

Икономическо насилие/ вреда

Всяко действие, чиято цел или резултат е икономическата подчиненост, зависимост и / или контрол на жертвата

Ограничаване на заетост; лишаване от доходи и / или пари; изнудване за пари или собственост; изискване на прецизно отчитане на разходите, обвинение в разхищение; харчене на собствените приходи, без принос в бюджета; пазене на бюджетната информация в тайна; произволни решения, утежняващи финансовото състояние на домакинството, като харчене на пари за хазарт, прекомерни кредити и т.н.

КАКВО Е НАСИЛИЕ, ОСНОВАНО НА ПОЛА?

КОЙ Е ЖЕРТВА?

Според периода

- В детството
- В зряла възраст
- През целия живот
- В последната година

Според честотата

- Поне веднъж
- Няколко пъти
- С определена периодичност

Според пола

- Жени
- Мъже
- ЛГБТИ

Според възрастта

- Хора в зряла възраст
- Деца
- Възрастни

Благодаря ви за вниманието!

Документът е създаден с финансовата подкрепа на Програма BG 12 „Домашно насилие и насилие основано на полов признак“ по Норвежкия финансов механизъм 2009-2014г.